

Cihangir Camii'nin 1307 (1889-90) tarihli tamir kitabesi

bilinen avlunun köşesindeki zâviye-tekkenin bânisi ve ilk şeyhi, Halvetiyye tarikatının Cihangiriyye şubesinin kurucusu Şeyh Hasan Burhâneddin Cihangirî'dir (ö. 1074 / 1663-64).

Caminin çevresinde 1048 (1638-39) tarihli bir çeşme, 1120 (1708) tarihli bir sarnıçla musluklar, hazîresindeki 1312'-de (1894-95) açtırılan ve 1318'de (1900-1901) Gazi Osman Paşa tarafından bir tulumba monte ettirilen kuyu ile şadırvan ve günümüzde beton olarak yenilenmiş Hasan Burhâneddin Cihangirî türbesi dikkati çeker. Hazîre ve türbede en eskisi 997 (1588-89), en yenisi 1923 tarihli yirmi sekiz adet önemli kabir ve mezar taşı tesbit edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ayvansarayî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, II, 72-73; a.mlf., *Mecmûa-i Tevârih*, s. 152; Mehmed Ziyâ, *İstanbul ve Boğaziçi*, İstanbul 1336, II, 238-239; Ahmet Refik (Altınay), *X. Hicrî Asırda İstanbul*, İstanbul 1935, s. 38; Cengiz Orhonlu, *Tophane, Cihangir, Salıpazarı, Kabataş, Ayazağa Semtlerinin Tarihi* (lisans tezi, 1951), İÜ Ed.Fak. Ktp., s. 35; Eremya Çelebi Kömürçüyan, *İstanbul Tarihi (XVIII. Asırda İstanbul)* (trc. H. Andreasyan), İstanbul 1952, s. 43; Doğan Kuban, *Türk Barok Mimarisi Hakkında Bir Deneme*, İstanbul 1954; Semavi Eyice, "İstanbul Minareleri I", *Güzel Sanatlar Akademisi Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri*, İstanbul 1963, I; a.mlf., *Bizans Devrinde Boğaziçi*, İstanbul 1976, s. 15-17; Metin Sözen, *Türk Mimarisinin Gelişimi ve Mimar Sinan*, İstanbul 1975, s. 371; Sedat Hakkı Eldem, *İstanbul Anıları: Reminiscences of Istanbul*, İstanbul 1979, s. XII-XIII; Haluk Sezgin, *Türk ve İslâm Ülkeleri Mimarilerine Toplu Bakış*, İstanbul 1979, s. 204; Pars Tuğlacı, *Osmanlı Mimarlığında Batılılaşma Dönemi ve Balyan Ailesi*, İstanbul 1981, s. 241; Oktay Aslanapa, *Osmanlı Devri Mimârisi*, İstanbul 1986, s. 465; A. Mehmet Avunduk, *Cihangir Camii ve Çevresinin Değerlendirilmesi* (lisans tezi, 1986), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü; Aptullah Kuran, *Mimar Sinan*, İstanbul 1986, s. 57, 269.

ARA ALTUN

CİHANGİR MİRZA

1444-1457 yılları arasında hüküm süren Akkoyunlu beyi (bk. AKKOYUNLULAR).

CİHANGİR TEKKESİ

İstanbul Cihangir'de XVII. yüzyıla ait tekke.

Cihangir'de aynı adla anılan cami ile bir bütün teşkil eden tekkenin bânisi, Halvetiyye tarikatının Cihangiriyye şubesinin kurucusu Şeyh Hasan Burhâneddin Cihangirî'dir (ö. 1074 / 1663). Adı geçen tarikatın âsitanesi olan tekke günümüze ulaşmamıştır. Tekkenin etrafında camiye ait hünkâr mahfiliyle bir sıbyan mektebinin bulunduğu bilinmektedir.

Birkaç defa yanan Cihangir Camii'nin II. Abdülhamid tarafından yaptırılan onarımında son cemaat yerinin kapısı üzerine konulan 1307 (1890) tarihli kitâbe ile mihrabın sağındaki duvarda asılı, Mîsrîzâde Ali Rızâ Üsküdarî'ye ait, 1311 (1893-94) yılında siyah muşamba üzerine altın yıldızla yazılmış ta'lik levhada oldukça ayrıntılı şekilde gösterilen şeyhler silsilesinde Hasan Burhâneddin Efendi'nin posta oturuş tarihi 1020 (1611) olarak verildiğine göre tekkenin inşası bu tarihte tamamlanmış olmalıdır. Meşihatı son dönemde Halvetiyye'nin Sünbülüyye şubesine geçen tekkenin evkaf defterlerinde, tekkelerin kapatıldığı 1925 yılındaki son şeyhinin Hâfiz İhsan Efendi adlı bir kişi olduğu anlaşılmaktadır.

Caminin hazîresinde, Âdile Sultan'ın dergâha hayrat olarak yaptırdığı 1312 (1894-95) tarihli su kuyusu ile Gazi Osman Paşa'nın 1318 (1900-1901) yılında dergâha vakfettiği şadırvan ve demir tulumba halen durmaktadır. Hazîrede

Hasan Burhâneddin Efendi'nin Cihangir Camii bitişiğindeki türbenin içinde bulunan sandukası - İstanbul

bulunan, caminin bazı imamlarına ait mezar taşlarında geçen "bu hankâh-ı şerîfin imami" ifadesinden, Cihangir Camii'nde imâmetle meşihatın birleştirilmediği sonucu çıkarılabilir.

Hasan Burhâneddin Cihangirî'nin, 1951 yılına kadar ahşap bir yapı iken bu tarihten sonra yıkılarak betondan yeniden yaptırılan türbesi (Orhonlu, s. 35) dört tarafta birer pencere ve sakıflı bir binadır. Halen çok bakımlı ve temiz tutulan türbenin duvarında Derviş İsmet'in hattı ile, "Yâ Hazret-i Pîr-i Sâni Hasan Burhâneddin Cihangirî-i Halvetî kadde-sallâhü'l-âlî 1310" levhası asılıdır. Hasan Burhâneddin Efendi ile halifesi ve damadı Fethullah Efendi'nin tah-ta zemin üzerine oturtulmuş sandukaları yeşil boyalı ahşap parmaklıkla çevrilmiştir. Bu sandukaların önünde ayrıca yeşil boyalı mezar taşları da yer almaktadır. Her ikisinin başında büyük birer Halvetî tacı vardır. Beton kaide üzerine oturtulmuş serpuşlu diğer üç sandukanın sanduka önü levhaları yoktur.

1281'de (1864-65) yandığı bilinen zâviyenin içinde müstakil bir tevhidhânenin varlığını gösteren daha açık bir belge bulunmadıkça zikrin başından beri Cihangir Camii'nin içinde icra edildiğini ileri sürmek de mümkündür.

BİBLİYOGRAFYA :

Süleymaniye Vakfıyesi (nşr. K. Edib Kürkçüoğlu), Ankara 1962, s. 3, 6, 11, 48; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, I, 442; Ayvansarayî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, II, 72-73; Bandırmalîzâde, *Mecmûa-i Tekâyâ*, İstanbul 1307, s. 9; Mehmed Râif, *Mir'ât-ı İstanbul*, İstanbul 1314, s. 347-349; Hocazâde Ahmed Hilmi, *Ziyâret-i Evliyâ*, İstanbul 1325, s. 107-108; Osman Nuri Ergin, *1218-19 (1803-1804) Tarihli Yazmalar*, İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, nr. 1825; *İbnülemin Mahmud Kemâl (İnal) Yazmaları*, İÜ Ktp., İbnülemin, nr. 2802, vr. 17^a, nr. 89; Konyalı, *Mimar Koca Sinan'ın Eserleri*, s. 53-56; Cengiz Orhonlu, *Tophane, Cihangir, Salıpazarı, Kabataş, Ayazağa Semtlerinin Tarihi* (lisans tezi, 1951), İÜ Ed.Fak. Ktp., s. 35; A. Mehmet Avunduk, *Cihangir Camii ve Çevresinin Değerlendirilmesi* (lisans tezi, 1986), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü; A. Bilgin Turnalı — Esin Yücel, "İstanbul'daki Bazı Tekkelerin Yerlerine Dair Bir Araştırma", VD, XVIII (1984), s. 141-142.

A. BİLGİN TURNALI

CİHANGİRİYYE

(جهانگیریه)

Halvetiyye-Ramazâniyye tarikatının Hasan Burhâneddin Cihangirî'ye (ö. 1074 / 1663-64)

nisbet edilen bir şubesi

(bk. HASAN BURHÂNEDDİN CİHANGİRİ).